

Seksuaalivähemmistöt Kouluterveyskyselyssä

Luokittelu

Seksuaalista suuntautumista kysyttiin lomakkeessa seuraavasti: ”Mikä seuraavista kuvaa parhaiten seksuaalista suuntautumistasi tällä hetkellä?”. Vastausvaihtoehdot olivat: 1) hetero, 2) bi- tai pansesuaali, 3) homo tai lesbo, 4) mikään edellä olevista ei sovi kuvaamaan minua ja 5) en osaa sanoa. Seksuaalista suuntautumista tarkastellaan kaksiluokkaisena: seksuaalivähemmistöihin kuuluvat nuoret ja heteronuoret. Seksuaalivähemmistöihin kuuluviksi määriteltiin ne, jotka ilmoittivat olevansa bi- tai pansesuaaleja, homoja tai lesboja ja ne, jotka ilmoittivat, ettei mikään vaihtoehdoista sovi kuvaamaan heitä. Tarkasteluista jätettiin pois ne, jotka eivät osanneet sanoa seksuaalista suuntautumistaan.

Perusopetuksen 8. ja 9. luokan oppilaista 14,0 prosenttia, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 16,9 prosenttia ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 12,2 prosenttia ilmoitti kuuluvansa seksuaalivähemmistöihin vuonna 2023 (taulukko 1). Viralliselta sukupuoleltaan tytöistä huomattavasti useampi kuin pojista kuului seksuaalivähemmistöihin.

Taulukko 1. Seksuaalivähemmistöihin kuuluvien osuus (%) ja määrä (n) seksuaalista suuntautumista koskevaan kysymykseen vastanneista perusopetuksen 8. ja 9. luokan oppilaista sekä lukioden ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoista virallisen sukupuolen ja kouluasteen mukaan Kouluterveyskyselyssä vuosina 2019–2023. Osuuksien laskennassa eivät ole mukana ne, jotka eivät osanneet sanoa seksuaalista suuntautumistaan.

Kouluaste ja virallinen sukupuoli	2019 (%)	2021 (%)	2023 (%)	2019 (n)	2021 (n)	2023 (n)
Perusopetuksen 8. ja 9. lk pojat	4,4 %	5,3 %	6,5 %	1734	2193	2642
Perusopetuksen 8. ja 9. lk tytöt	12,5 %	22,9 %	21,5 %	5137	9533	8527
Perusopetus 8. ja 9. lk yhteensä*	8,5 %	14,2 %	14,0 %	6906	11797	11231
Lukion pojat	4,9 %	5,7 %	6,5 %	870	1061	1164
Lukion tytöt	14,2 %	21,0 %	24,7 %	3524	5421	5891
Lukio yhteensä*	10,3 %	14,6 %	16,9 %	4407	6494	7083
Ammatillisten oppilaitosten pojat	4,0 %	4,5 %	6,1 %	522	536	640
Ammatillisten oppilaitosten tytöt	12,5 %	19,0 %	20,4 %	1104	1610	1548
Ammatillinen oppilaitos yhteensä*	7,5 %	10,5 %	12,2 %	1634	2156	2203
Pojat yhteensä	4,4 %	5,3 %	6,5 %	3126	3790	4446
Tytöt yhteensä	13,1 %	21,8 %	22,4 %	9765	16564	15966
Kaikki yhteensä*	8,9 %	13,8 %	14,6 %	12947	20447	20517

* Sisältää myös ne, jotka eivät ilmoittaneet virallista sukupuolta.

Taulukoissa 2–4 kerrotaan vastausjakaumat seksuaalista suuntautumista koskevassa kysymyksessä vuosina 2019–2023.

Taulukko 2. Seksuaalinen suuntautuminen. Osuudet (%) perusopetuksen 8. ja 9. luokan oppilaista sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoista virallisen sukupuolen ja kouluasteen mukaan Kouluterveyskyselyssä vuonna 2019.

Kouluaste ja virallinen sukupuoli	Hetero	Bi- tai pan-seksuaali	Homo tai lesbo	Mikään edellä olevista ei sovi kuvaamaan minua	En osaa sanoa	Yhteensä	N
Perusopetuksen 8. ja 9. lk pojat	93,2 %	1,9 %	0,9 %	1,5 %	2,5 %	100 %	40791
Perusopetuksen 8. ja 9. lk tytöt	82,7 %	9,2 %	1,3 %	1,4 %	5,4 %	100 %	43325
Perusopetus 8. ja 9. lk yhteensä*	87,8 %	5,6 %	1,1 %	1,5 %	4,0 %	100 %	84275
Lukion pojat	93,6 %	2,7 %	1,4 %	0,8 %	1,6 %	100 %	17976
Lukion tytöt	81,7 %	10,8 %	1,5 %	1,1 %	4,8 %	100 %	26118
Lukio yhteensä*	86,5 %	7,5 %	1,5 %	1,0 %	3,5 %	100 %	44136
Ammatillisten oppilaitosten pojat	94,0 %	1,9 %	0,9 %	1,2 %	2,1 %	100 %	13234
Ammatillisten oppilaitosten tytöt	84,2 %	9,0 %	1,5 %	1,6 %	3,8 %	100 %	9199
Ammatillinen oppilaitos yhteensä*	89,9 %	4,8 %	1,1 %	1,3 %	2,8 %	100 %	22469
Pojat yhteensä	93,5 %	2,1 %	1,0 %	1,2 %	2,2 %	100 %	72001
Tytöt yhteensä	82,5 %	9,7 %	1,4 %	1,3 %	5,0 %	100 %	78642
Kaikki yhteensä*	87,7 %	6,1 %	1,2 %	1,3 %	3,7 %	100 %	150880

* Sisältää myös ne, jotka eivät ilmoittaneet virallista sukupuolta.

Taulukko 3. Seksuaalinen suuntautuminen. Osuudet (%) perusopetuksen 8. ja 9. luokan oppilaista sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoista virallisen sukupuolen ja kouluasteen mukaan Kouluterveyskyselyssä vuonna 2021.

Kouluaste ja virallinen sukupuoli	Hetero	Bi- tai pan-seksuaali	Homo tai lesbo	Mikään edellä olevista ei sovi kuvaamaan minua	En osaa sanoa	Yhteensä	N
Perusopetuksen 8. ja 9. lk pojat	91,8 %	2,4 %	1,1 %	1,7 %	3,0 %	100 %	42417
Perusopetuksen 8. ja 9. lk tytöt	69,8 %	15,8 %	2,9 %	2,0 %	9,5 %	100 %	46046
Perusopetus 8. ja 9. lk yhteensä*	80,3 %	9,4 %	2,0 %	1,9 %	6,4 %	100 %	88685
Lukion pojat	92,4 %	3,5 %	1,5 %	0,6 %	2,0 %	100 %	18878
Lukion tytöt	72,8 %	15,1 %	2,5 %	1,7 %	7,9 %	100 %	28041
Lukio yhteensä*	80,6 %	10,4 %	2,1 %	1,3 %	5,5 %	100 %	46990
Ammatillisten oppilaitosten pojat	93,5 %	2,4 %	0,9 %	1,1 %	2,1 %	100 %	12185
Ammatillisten oppilaitosten tytöt	76,2 %	13,9 %	2,5 %	1,5 %	6,0 %	100 %	9023
Ammatillinen oppilaitos yhteensä*	86,1 %	7,3 %	1,6 %	1,3 %	3,8 %	100 %	21259
Pojat yhteensä	92,2 %	2,7 %	1,2 %	1,3 %	2,6 %	100 %	73480
Tytöt yhteensä	71,5 %	15,3 %	2,7 %	1,8 %	8,6 %	100 %	83110
Kaikki yhteensä*	81,2 %	9,4 %	2,0 %	1,6 %	5,8 %	100 %	156934

* Sisältää myös ne, jotka eivät ilmoittaneet virallista sukupuolta.

Taulukko 4. Seksuaalinen suuntautuminen. Osuudet (%) perusopetuksen 8. ja 9. luokan oppilaista sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoista virallisen sukupuolen ja kouluasteen mukaan Kouluterveyskyselyssä vuonna 2023.

Kouluaste ja virallinen sukupuoli	Hetero	Bi- tai pan-seksuaali	Homo tai lesbo	Mikään edellä olevista ei sovi kuvaamaan minua	En osaa sanoa	Yhteensä	N
Perusopetuksen 8. ja 9. lk pojat	90,7 %	2,6 %	1,9 %	1,9 %	2,9 %	100 %	41569
Perusopetuksen 8. ja 9. lk tytöt	71,5 %	13,5 %	3,4 %	2,6 %	9,0 %	100 %	43641
Perusopetus 8. ja 9. lk yhteensä*	80,8 %	8,2 %	2,7 %	2,3 %	6,0 %	100 %	85382
Lukion pojat	91,3 %	3,6 %	1,7 %	1,0 %	2,4 %	100 %	18357
Lukion tytöt	68,9 %	16,6 %	3,4 %	2,5 %	8,5 %	100 %	26074
Lukio yhteensä*	78,1 %	11,3 %	2,7 %	1,9 %	6,0 %	100 %	44490
Ammatillisten oppilaitosten pojat	91,4 %	2,8 %	1,6 %	1,5 %	2,7 %	100 %	10790
Ammatillisten oppilaitosten tytöt	74,9 %	14,3 %	2,7 %	2,2 %	5,9 %	100 %	8062
Ammatillinen oppilaitos yhteensä*	84,3 %	7,7 %	2,1 %	1,8 %	4,1 %	100 %	18898
Pojat yhteensä	91,0 %	2,9 %	1,8 %	1,6 %	2,8 %	100 %	70716
Tytöt yhteensä	71,0 %	14,7 %	3,3 %	2,6 %	8,5 %	100 %	77777
Kaikki yhteensä*	80,4 %	9,1 %	2,6 %	2,1 %	5,8 %	100 %	148770

* Sisältää myös ne, jotka eivät ilmoittaneet virallista sukupuolta.

Epäuskottavien vastaajien tunnistaminen

Nuorilta kerättyyn aineistoon liittyy epäuskottavien vastausten mahdollisuus. **Vuoden 2023 aineistossa** pyrittiin tulosten luotettavuuden lisäämiseksi tunnistamaan epäuskottavia vastaajia, jotka tietyissä kysymyksissä vastaavat mahdottomia ääri vastausvaihtoehtoja. Nuoret, jotka ilmoittivat, ettei näkeminen, kuuleminen, käveleminen, oppiminen, muistaminen eikä keskittyminen onnistu heiltä lainkaan, eivät olisi näiden rajoitteidensa vuoksi pystyneet itsenäisesti vastaamaan kyselyyn. Myös sitä pidettiin epäuskottavana, ettei vastaaja kouluviikon aikana syö kertaakaan aamupalaa, koululounasta, iltaruokaa, iltpalaa eikä välipaloja. Nuoret, jotka vastasivat molemmissa edellä mainituissa kysymyksissä epäuskottavasti (n= 419), poistettiin kokonaan vuoden 2023 perusopetuksen 8. ja 9. luokkien, lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten käyttöaineistosta. Perusopetuksen 4. ja 5. luokan oppilailla ei havaittu vastaavaa ääri vastausvaihtoehtoihin vastaamista.

Aikaisempina vuosina pyrittiin tunnistamaan epäuskottavia vastauksia vain silloin, kun tarkastellaan vähemmistöryhmiin kuluvia nuoria. Koska ei pystytty määrittelemään epäuskottavia vastaajia kyseistä vähemmistöryhmää määrittelevän kysymyksen perusteella, niitä pyrittiin tunnistamaan tarkastelemalla ääri vastausvaihtoehtoihin vastanneita muissa kysymyksissä. Oletuksena oli, että ne, jotka ovat vastanneet näihin kysymyksiin epäuskottavasti, eivät ole vastanneet luotettavasti myöskään vähemmistöryhmää määrittävään kysymykseen. Tarkastelujen perusteella **seksuaalivähemmistöjen** vuosien 2019–2021 tuloksista päätettiin rajata pois vastaajat, jotka ilmoittivat, etteivät harjaa koskaan hampaitaan **tai** jotka ilmoittivat, että heiltä ei onnistu lainkaan näkeminen, kuuleminen, käveleminen, muistaminen, keskittyminen eikä oppiminen. Epäuskottavaksi määriteltyjä vastaajia oli seksuaalista suuntautumista koskevassa kysymyksessä 1907 vuonna 2019 ja 1874 vuonna 2021. Nämä vastaajat poistettiin ao. ryhmää koskevista tarkasteluista.